

УДК 343.9:343.326

МАЛАХОВ Г.Б., науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5333-0666>.

НОВА СТРАТЕГІЯ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В США

Анотація. Стаття присвячена аналізу нової стратегії протидії тероризму у США. Розглядаються основні елементи цієї стратегії. У статті дається оцінка ступеня ефективності вживаних в США заходів з протидії тероризму. Висвітлюється взаємодія суб'єктів боротьби з тероризмом в рамках цієї стратегії. Виділяється напрямок протидії кібертероризму. Відзначається роль приватного сектору у боротьбі з тероризмом.

Ключові слова: боротьба з тероризмом, США, стратегія протидії тероризму, суб'єкти боротьби з тероризмом, терористична загроза, американське законодавство.

Summary. The article is devoted to the analysis of a new counter-terrorism strategy in the United States. The main elements of this strategy are considered. The article assesses the degree of effectiveness of measures taken in the United States to implement counter-terrorism measures. The interaction of the subjects of the fight against terrorism within the framework of this strategy is highlighted. The role of the private sector in the fight against terrorism is noted.

Keywords: counter-terrorism, United States, counter-terrorism strategy, counter-terrorism actors, terrorist threat, US law.

Аннотация. Статья посвящена анализу новой стратегии противодействия терроризму в США. Рассматриваются главные элементы этой стратегии. В статье дается оценка степени эффективности предпринимаемых США шагов по реализации мер противодействия терроризму. Освещается взаимодействие субъектов борьбы с терроризмом в рамках данной стратегии. Выделяется направление противодействия кибертерроризму. Отмечается роль частного сектора в борьбе с терроризмом.

Ключевые слова: борьба с терроризмом, США, стратегия противодействия терроризму, национальная безопасность, террористическая угроза, американское законодательство.

Постановка проблеми. Сьогодні тероризм залишається найбільш небезпечним викликом для людства. У світі зростає рівень терористичної загрози, формуються нові виклики національній та міжнародній безпеці. Це зумовлює потребу вжиття на національному та міжнародному рівнях низки заходів з метою посилення спроможностей міжнародної спільноти у запобіганні й протидії тероризму. З огляду на це, заходи з удосконалення антитерористичної політики і боротьби з тероризмом як на національному, так і на міжнародному рівнях мають носити перманентний характер [1].

В даному контексті заслуговує на увагу сучасний антитерористичний досвід США, де 15 червня 2021 р. презентовано Національну стратегію протидії внутрішньому тероризму (далі – Стратегія). Це перший документ в історії США, реалізація якого спрямована на усунення причин і умов внутрішнього тероризму.

На думку американських аналітиків, у 2020 – 2021 рр. терористична загроза у США значна зросла через декілька факторів: президентські вибори та реакцію на кризу, пов'язану з поширенням інфекційної хвороби CoVID-19 [2, с. 380]. Крім цього, додатковим чинником тероризму стало посилення міграційних процесів, що сприяло активізації діяльності міжнародних терористичних організацій на території цієї країни [1].

Це спонукало Уряд США до удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. Саме тому актуальним, на нашу думку, є аналіз Стратегії протидії внутрішньому тероризму в США, що є предметом цієї статті.

Результати аналізу наукових публікацій. Аналіз американського досвіду боротьби з тероризмом став предметом поглибленого аналізу багатьох зарубіжних вчених: Б. Дженкінса, Г. Деникера [3], В. Лакера [4], Р. Паркеса [5], Р. Хантера, Б. Хофмана [6] та ін.

Окремі складники американського досвіду протидії тероризму висвітлено у працях вітчизняних дослідників: В.Ф. Антипенка [7], В.П. Ємельянова [8], Б.Д. Леонова [9], В.В. Мокляка [10], А.В. Савченка, О.Г. Семенюка, О.В. Шамари та ін.

Метою статті є аналіз нової антитерористичної стратегії США в контексті запозичення позитивного зарубіжного досвіду під час удосконалення національної антитерористичної політики.

Виклад основного матеріалу. Згідно з положеннями ст. 802 Закону “Патріотичний акт”, під поняттям “внутрішній тероризм” маються на увазі небезпечні для життя людини дії, які є порушенням федерального кримінального законодавства або законодавства штату, і якщо ці дії мають на меті залякування населення, здійснення впливу на політику уряду шляхом залякування чи примусу, або шляхом масового знищення, вбивства або викрадення людей, і ці дії відбуваються в межах територіальної юрисдикції США [11].

За висновками зарубіжних експертів, переломним моментом, який спонукав федеральний уряд звертати більше уваги на внутрішній тероризм, став напад правих екстремістів на символ американської демократії – Конгрес США, який відбувся у січні 2021 р. Ця безпрецедентна подія, подібно терористичним актам 11 вересня 2001 р., змусила владу усвідомити необхідність перегляду підходів до антитерористичної політики. Підготовці Стратегії передувало проведення комплексного огляду зусиль уряду США з боротьби з внутрішнім тероризмом, який президент Джозеф Байден відразу після інавгурації доручив здійснити перехідній групі з питань національної безпеки [12].

Огляд базувався на експертних оцінках, наданих правоохоронними органами та суб’єктами розвідувального співтовариства, а його відкрита частина була опублікована у березні 2021 р. для ознайомлення громадськості. Огляд виявив, що двома найбільш небезпечними елементами внутрішнього тероризму є агресивно налаштовані екстремісти, які виступають за перевагу білої раси (так звані супрематисти), та радикальні антиурядові екстремісти (так зване ополчення) [12].

Прийнята Стратегія базується на чотирьох компонентах (напрямах), серед яких виділяється: розуміння та обмін інформацією стосовно внутрішнього тероризму (компонент № 1); попередження вербування нових членів внутрішніми терористами та їхньої мобілізації для здійснення насильницьких актів (компонент № 2); діяльність щодо стримування та припинення внутрішнього тероризму (компонент № 3); протидія традиційному внутрішнього тероризму (компонент № 4). Через реалізацію цих компонентів адміністрація Дж. Байдена планує поліпшити реагування влади на стійку внутрішню загрозу національній безпеці країни, яку вважають найнебезпечнішою для країни [12]. Зрозуміло, що передбачена Стратегією профілактична робота має проводитися не лише США, але й у співробітництві з їхніми союзниками та іноземними партнерами.

Раніше розвиток контртерористичної стратегії визначався Стратегією національної безпеки США, яка була прийнята у лютому 2015 року. Серед основних загроз цей законодавчий акт згадує діяльність терористичних угруповань, а також структур

організованої злочинності, що завдають шкоди життєвим інтересам світової спільноти, правам та свободам особистості [13, с. 8].

У цьому акті американський законодавець сформулював гнучкий стратегічний підхід до проблеми, зміст якого передбачає поєднання комплексу цілеспрямованих контртерористичних акцій у взаємодії з державами-партнерами та, крім того, реалізацію превентивних заходів боротьби з поширеною серед населення Сполучених Штатів екстремістською ідеологією на расовому, релігійному ґрунті або на основі антиурядової мотивації [14].

Наприкінці 2018 р. президент США затвердив Національну стратегію боротьби з тероризмом, яка втілює в собі новий еволюційний підхід у процесі стабілізації рівня терористичних актів і знешкодження терористичної загрози в усьому світі та на теренах Америки. Ця стратегія відрізняється від попередніх тим, що вона застосовує більш рухливий та експансивний підхід, який розглядає весь спектр терористичних загроз для США, включаючи зарубіжних ворогів та осіб, на яких вони прагнуть впливати та яких планують вербувати для вчинення насильства у США [2, с. 380]. Центральна мета цієї Стратегії спрямована на захист американських свобод і непохитність у зобов'язанні перемогти всіх, хто застосовує насильство, намагаючись знищити, дестабілізувати чи погіршити стан суспільства [2; 15].

У новій антитерористичній стратегії 2021 року зазначається, що Уряд США у партнерстві з громадянським суспільством працюватиме над вирішенням проблеми традиційного внутрішнього тероризму, щоб захистити американців від расової, етнічної та релігійної ненависті, а також не допускати придбання вогнепальної зброї особами, які мають намір здійснити акти внутрішнього тероризму. Влада буде прагнути того, щоб правоохоронні органи діяли без упереджень у протидії внутрішньому тероризму та забезпечували громадську безпеку всіх американців [12].

Міністерство юстиції та Федеральне бюро розслідувань (далі – ФБР) вже запровадили спеціальну програму для відстеження випадків внутрішнього тероризму в масштабах країни. Державний департамент, розвідувальне співтовариство та правоохоронні органи США будуть співробітничати із зарубіжними партнерами для вивчення міжнародного виміру цієї загрози, а Бюро розвідки та досліджень Державного департаменту продовжуватиме оцінювати доцільність внесення іноземних організацій, пов'язаних із внутрішнім тероризмом, до переліку терористичних організацій, відповідно до критеріїв американського законодавства та резолюцій Ради безпеки ООН [12].

Як справедливо констатують дослідники цієї проблеми, у сучасному комплексі заходів протидії тероризму в США (на внутрішньому рівні) чітко простежується наступність з ухваленими раніше законодавчими актами [13, с. 8]. Одночасно слід зазначити, що нові загрози з боку терористів у XXI столітті змусили США суттєво переглянути свої антитерористичні програми та відповідне законодавство, а також розробити додаткові заходи антитерористичного характеру [16].

Одним з додаткових інструментів протидії тероризму є економічні санкції, які активно використовуються Сполученими Штатами. Такі санкції застосовуються проти країн, що співпрацюють з терористами. Водночас, існують економічні програми допомоги державам, які переслідують терористів головним чином на своїй території (Ізраїль, Ірак, Ліван, Афганістан) [13, с. 10]. США виконували важливу роль координації боротьби з транснаціональним тероризмом, особливо в Афганістані та Сирії. З огляду на те, що здатність країни захистити себе від терористичних актів певною мірою залежить від використання державою збройних сил, політичне керівництво США віддає пріоритет саме цьому елементу антитерористичної стратегії, цілі та зміст якої сформувався ще в

90-ті роки ХХ століття [6]. Такий підхід базується на так званому “принципі пропорційності”: військова відповідь США має бути співрозмірна спровокованому терористичному нападу.

Водночас доводиться констатувати, що одним з серйозних недоліків докладених зусиль у боротьбі з тероризмом є відсутність системного характеру координації антитерористичних заходів [13, с. 11], що зумовлено наявністю низки перешкод для повноцінних контактів та міжнародного співробітництва у цій сфері.

В рамках Стратегії заслуговує на увагу напрямок протидії кібертероризму. По суті, війна із застосуванням інформаційних технологій стала новою концепцією в рамках військової стратегії. Сполучені Штати усвідомлюють загрозу терористичних акцій у сфері електронних технологій та вживають відповідних контрзаходів [16]. Серед них – інтенсивний розвиток національної мережі робочих груп згаданих секретних служб із запобігання, виявлення та розслідування різних електронних терористичних атак на життєво важливі інфраструктури та фінансово-платіжні. Сюди слід віднести і розвиток спеціальної електронної бази ФБР про організації та осіб, причетних до внутрішнього та міжнародного тероризму (Terrorist Screening Database) [13, с. 9].

Не останню роль у боротьбі з тероризмом відіграють інформаційні технології, без яких неможливо уявити сучасне суспільство [17, с. 152]. У зв’язку з сутнісними відмінностями сучасних інтелектуально насичених технологій ведення війни від традиційних, для ефективного функціонування системи антитерористичного захисту необхідно змінювати принципи і моделі антитерористичної діяльності, формувати інноваційно-креативне мислення, нові концепції, теорії, методи та технології інноваційного розвитку [18].

Висновки.

Запобігання внутрішньому тероризму в США та зменшення факторів, що його спричиняють, вимагає від федерального уряду комплексного підходу.

Нова Стратегія змістила акценти антитерористичної політики на запобігання проявам внутрішнього тероризму. Профілактичний аспект цієї Стратегії спрямований на усунення причин та умов тероризму на території США. Координацію зусиль у здійсненні такого стратегічного завдання досить ефективно реалізують Національний контртерористический центр США (US National Counterterrorism Center), Міністерство внутрішньої безпеки США (Department of Homeland Security), а також Державний департамент США, при якому функціонує Бюро з протидії тероризму та насильницькому екстремізму (Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism).

Важливу роль у цій діяльності відіграють партнери з приватного сектору, які активно співпрацюють з правоохоронними органами у напрямі запобігання тероризму.

Використана література

1. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.] ; за заг. ред. О.О. Резнікової. Київ: НІСД, 2017. 60 с.
2. Стукаліна О.В., Кулик Л.М. Міжнародний досвід запобігання терористичним актам у великих містах. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/84/2184/4720-1?inline=1> (дата звернення: 13.02.2022).
3. Деникер Г. Стратегия антитеррора: факты, выборы, требования. Новые пути борьбы с терроризмом. Терроризм в современном капиталистическом обществе. Москва, 1982. Вып. 2. С. 76-80.
4. Laqueur W. Postmodern Terrorism. *Foreign Affairs*. Vol. 75. № 5 (Sept./Oct.). 1996. P. 24-36.

5. Parkes R. Migration and terrorism: the new frontiers for European solidarity. European Union Institute for Security Studies, Brief Issue 37, December 2015.
6. Bruce Hoffman. Inside Terrorism: Columbia University Press. N.Y., 1998. 288 p.
7. Антипенко В.Ф. Оптимізація антитерористичної системи держави в умовах міжнародної і регіональної інтеграції. К., 2008. 406 с.
8. Емельянов В.П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования (уголовно-правовое исследование): монография. Москва: Nota Bene, 2000. 320 с.
9. Леонов Б.Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект: монографія. Київ: Видавничий дім "АртЕк". 2015. 435 с.
10. Мокляк В.В. Сучасний досвід США у сфері запобігання тероризму. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. № 34. С. 219-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2017_34_20.
11. Uniting And Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001 / Public Law 107-56 – OCT. 26, 2001. URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf> (дата звернення: 13.02.2022).
12. Паливода В.О. Національна стратегія протидії внутрішньому тероризму Сполучених Штатів Америки: аналітичне дослідження. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/natsionalna-stratehiya-protydiyi-vnutrishnomu-teroryzmu>(дата звернення: 13.02.2022).
13. Воронин Ю.А., Беляева И.М., Кухтина Т.В. Стратегия борьбы с терроризмом в США: современные тенденции. *Вестник ЮУрГУ. Серия "Право"*. 2019. Т. 19. № 4. С. 7-13.
14. National Security Strategy. URL: https://www.whitehouse.gov/sites/defaultfiles/docs/2015_national (дата звернення: 13.02.2022).
15. National Strategy for Counterterrorism of the United States of America. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/10/NSCT.pdf> (дата звернення: 09.01.2022).
16. Канафина Г.Е. К вопросу о политике США в области борьбы с международным терроризмом. URL: <http://www.Albest.ru> (дата звернення: 13.02.2022).
17. Бохенко В.М. Удосконалення системи боротьби з тероризмом: досвід США. *Інформація і право*. № 3(38)/2021. С. 149-154.
18. Блэкнер Ф. Информационные технологии и организации: уроки 80-х и перспективы 90-х. Психология труда и организационная психология. Москва, 1995. 448 с.

~~~~~ \* \* \* ~~~~~